

פניני הרמזה

יר"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובב"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

מפניני רבינו:

ולא ישמע אלכם פרעה ונתתי את ידי במצרים והוצאתי את צבאתי את עמי בני ישראל מארץ מצרים בשפטים גדולים. (ז. ד.), סיפר רבינו שליט"א על מו"ח הרה"ג רבי משה בלוי זצ"ל (מדברנא דאומתא של היהדות החרדית וי"ר אגו"י באה"ק בימי קדם) שפעם בליל הסדר סעדו אצלו שרים מממשל הבריטי, ובהגיעו לשפיכת היין באמירת המכות, תמהו השרים לפשר מנהג משונה זה, נענה להם ר"מ והסביר להם שהוא מפני גודל הצער על אבדון הרשעים, בו בעת שביכלתם היה להיות צדיקים גמורים, ולכן שופכים מן היין, כאילו מראים על השתתפות בצער, ובדומה לדברי הגמרא מגילה (דף י:) במה שלא אמרו ישראל שירה בשביעי של פסח, משום דמעשי ידי טבעו בים כו' עכ"ד.

(הגדה של פסח 'מבית אב')

וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינם ויבלע מטה אהרן את מטותם. (ז. יב.), ברש"י, מאחר שחזר ונעשה מטה כו' זו היתה תוכחת מרע"ה לחרטומי מצרים, כי כל כחם, כח כישוף, הוא רק למראית העין, וכחם בהיות המטה בצורת נחש שאינו צורתו האמיתית, אבל כח ה' הוא בהיות המטה בצורתו האמיתית, בהיותו מטה ובלע את מטותם.

ביאור ענין המכות הראשונות שעשה הקב"ה, שהיו גם חרטומי מצרים יכולים לעשותם בחרטומיהם, למה היה צורך במכות אלה בתחלה? יש לבאר במשל אדם פשוט שאין לו מעלות עליונות הוא מוכרח להכיר מעלתו של אדם חשוב שיש לו כליל כל המעלות שהוא חסר אותם, אולם עם כל זה, מכוחות נפשו של אדם, אם ימצא איזה דבר טוב שנדמה לו שיש לו מה שחסר לחבירו, ולא יהא דבר קל בערך מעלות חבירו, כבר מתנחם בכך לא להכנע לחבירו. כן פרעה, שבודאי בסופו היה צריך להודות כי לה' הארץ, עדיין אפשר שידמה כי כח כישוף דידיה הוא, וכמו שאמרו במנחות (דף פ"ז) תבן אתם מכניסים למצרים. וע"כ הקדים הקב"ה להראות לו כי גם כל מה שיש בכח כישוף, הכל ברצונו ית' לבד. ונלמד מזה יסוד במהות נפשו של אדם עד כמה גדול כח טעותו.

(מתוך ספר בית אב עה"ת ח"א)

מאמר "כח ההטעה"

[מתוך ספר בית אב שיחות – נאמר בשנת תשמ"ז לפ"ק]

וזהו פי' שאמרו ז"ל בגמרא סנהדרין (דף סג:): שידועים היו ישראל שאין ממש בע"ז ולא עבדוה אלא להתיר להם עריות, ולכאורה מה הועילו בזה שעבדו ע"ז, סו"ס ידעו שאין בה ממש. ואם רצו לעבור עריות יעשו כיצום הרע בלי לעבוד ע"ז. אכן הוא שאמרנו, שכל זמן שהאדם רואה רק את דרך האמת אי אפשר לו לילך אחרי יצרו, אלא זקוק הוא לכסות עינים להתלות באורח שקר ובדמיון כוזב להצדיק מעשיו כביכול, ואז כבר נעלם האמת מעיניו, ונדמה לו כאילו הותר האסור [ואולי זה פי' יודעים היו ישראל שאין ממש בע"ז, 'היו' לשון עבר, שבתחילה ידעו שאין בה ממש אבל אח"כ בשעה שנמשכו אחריה כבר דימו שיש בה ממש].

וכששאלתי את מרן (הגרי"ז מבריסק) זצ"ל מה ביאור הכתוב בקהלת (ב. יג.) "שיש יתרון לחכמה מן הסכלות כיתרון האור מן החשך", מה שייך לומר יתרון חכמה מן הסכלות הלא הפכים המה, ומה ענין אור וחשך לכאן. אמר לי כי לא מטפשות בעלמא מדובר בזה, ממשוגע המצפץ ברחובות עיר, כאן מדובר מדרך חיים של סכלות, מסכלות שנראה כחכמה, בסכלות זו חברו ספרים ומעמידים מדינות, בסכלות זו מחנכים דורות שלמים, ואינה אלא סכלות כלפי חכמת אמת, ויתרון החכמה האמיתית מן הסכלות הלזו הוא כיתרון האור מן החשך, שהחכמה מאירה באור האמת, וכסיל בחושך יהלך ובדמיון כוזב, וכמש"כ במסילת ישרים (פרק ב) כי ההולך בלא התבוננות הוא כעורר ממש.

ואמנם הוא כאמור, שכן נתן הבורא ית"ש גם דרך טעות העולם, וכאמרם הרוצה לטעות יבא ויטעה (בראשית רבה ח. ח.), כי זו כחה של נגיעת היצר, ואפילו חכם גדול כפרעה לא היה יכול לעמוד בזה, וכיון שלא רצה לחזור בו מטעותו, מצא סברא כוזבת להתלות בה.

והדגה אשר ביאור מתו וגו' ויעשו כן חרטומי מצרים וגו' ויפן פרעה ויבא אל ביתו ולא שת לבו גם לזאת. (ז. כא - כג), וצ"ב מה קמ"ל קרא בזה במש"א ויפן ויבא אל ביתו, ומאי נפק"מ בזה.

ונראה כאשר נתבונן בפרשה זו, כי אמנם החרטומים עשו ג"כ מעין המופתים שהראה מרע"ה, אבל סו"ס היה לו לפרעה להכיר ולהבחין ההבדל שביניהם, כי מטה אהרן בלע את מטותם אשר דבר זה אי אפשר בכשוף, וע"כ מוכחא מילתא כי מטה אהרן שנהפך לנחש הוא מופת אמתי והחרטומים עשו רק למראה עינים כדאייתא במדרש (חסרות ויתרות), וכך מה שהדגים שבים מתו זה אי אפשר בכשוף, וע"כ שהפיכת המים לדם ע"י משה ואהרן הוא אות אמת והפיכה אמיתית ממים לדם משא"כ מעשה החרטומים.

ופרעה חכם גדול היה כמש"כ הרמב"ן (ה. ג.), ואיך לא שם לבו לזה, וצ"ל שפרעה לא רצה לראות את האמת ונוח היה לו להטעות את עצמו ולחיות בטעות להמשך אחר הדמיון כוזב של מראה עינים גרידא, וזה מפני הנגיעה שהיתה לו כי אם יודה להאמת יצטרך לחזור בו מדרכו ומאמונתו הטפלה ולא יוכל עוד לומר כי אלקים אני ואני עשיתי, וע"כ לא שת לבו להאמת, ומוטב היה לו להמשך אחרי דמיונו.

וזה שכתוב ולא שת לבו גם לזאת אלא ויפן מן הראיה האמיתית ויבא אל ביתו ואל הרגלו כמקודם.

ואמנם הוא פלא איך אדם חכם יעלים עין מן האמת ונמשך אחר הטעות, אבל כך הטביע הבורא ית"ש בטבע האדם שניתנה לו בחירה ללכת אחר מראה עיניו, כי הדמיון והטעות גם כן דרך הוא בעולם, אע"פ שסופו אבדון, ועי"ז האדם מעלים עין מן האמת.

כבר עשוהו הפסוק הזה נאמר על שלמה ועל משה, ומפרש המדרש שפנו לראות חכמה אבל מצאו שאינה רק סכלות והוללות - ונאמר לשון פנה כמש"כ אצל פרעה כאמור - ומבאר המדרש משה כיצד הרהר אחר גזירותיו ית' ואמר למה הרעת וכו' הרי כבר נאמר לו אחזק את לבו אלא שלא שמר את הדבר [ובקשה מדה"ד לפגוע בו, אלא שבשביל צער ישראל חזר ונהג בו מדת הרחמים], פי' שאמנם לכאורה מרע"ה דבר חכמה טען למה הרעות למה זה שלחתי, אבל נחשב זה להתחכמות על גזרתו ית"ש, שכבר נאמר לו שיהיה כן, אבל משה לא שמר הדבר והעלים עין מן האמת מגודל רחמנותו על ישראל, נמצא שטענה זו שטען כוזבת היא וסכלות והוללות תקרא אע"פ שנראית כחכמה למי שנמשך אחריה.

וכן לגבי שלמה האריך המדרש שאמר להרבות לו נשים והתחכם על התורה באמרו אני ארבה ולא אסור [וכמש"כ המפרשים כי היה לו חשבון וחכמה בזה ששיער בדעתו שיכול לעמוד בגסיון ויתעלה עי"ז], והיה זה סכלות והוללות כיון שהוא נגד דין תורה ונגד גזירתו ית"ש כלשון המדרש שדינו דין אמת וכל גזירותיו אמת ודרכו בהשכל עכ"ל.

אכן המתחכם על דרך התורה ונמשך אחר הדמיון אע"פ שיש לו סברא וראיה, דומה הוא למי שנוסע ברכבת צפונה והוא בפנים הרכבת צועד דרומה, אע"פ שנדמה לו שהולך לדרום, סו"ס יגיע צפונה למקום שהרכבת מיועדת ללכת, כן אי אפשר להתחכם על דרכי תורה ומוטב לאדם לראות האמת כמו שהוא ואל ימשך אחרי נגיעתו לילך אחר דמיון מראה עיניו ואז לבטח ילך בדרכו.

והלכה היא כי לצורבא מרבנן מחזירין אבידה בטביעת עין (כבא מציעא דף יט.), כלום בא לומר כי מי שאינו צורבא מרבנן הוא משקר אם אומר שמכיר בטביעת עין, שחשוד לומר שקר גם על דבר שאינו שלו שהוא שלו? ודאי אינו כן, וגם מי שאינו צורבא מרבנן והוא אדם הגון אם אומר שיש לו טביעה עין באבידה הוא חושב שכן הוא, אבל חז"ל העידו כי יתכן שיאמר בדדמי, שמחמת נגיעתו אינו רואה את האמת כמו שהוא ונדמה לו שהוא מכירה, ע"כ אי אפשר לסמוך עליו אלא על צורבא מרבנן שבכח לימודו ועמלו בתורה מתבררת אצלו הכרת אמת, ועצם מציאותו מוכיח ע"ז כי מניח חיי שעה לעסוק בחיי עולם, מה שאין כן מי שאינו צורבא מרבנן הרי מניח חיי עולם ועוסק בחיי שעה, ע"כ הוא מפני שבמדה מסוימת הוא נמשך אחר הדמיון ואין האמת מחייבהו לגמרי לדעת כי אדם לעמל יולד לעמלה של תורה.

נמצא שלא רק רשעים גמורים כפרעה עלולים להמשך אחרי תורת הדמיון וחכמה של סכלות, אלא גדולה הסכנה לכל אחד ואחד, ומה נענה אנן שרואים אנו בגדולי עולם שהועמדו לפני נסיונות כאלה, כן נאמר על המרגלים נשיאי השבטים כדאיתא ברש"י שם (במדבר יג. ב.) חייך שאתן להם מקום לטעות, וחשבו לא נוכל לעלות, והם טעו מחמת נגיעה כדאיתא בספרים בשם הזוהר, וכן אמרו על קרח מה ראה לשטות זה לטעות, שטעה ברוה"ק שראה מחמת קנאתו למרע"ה.

וגילו לנו חז"ל דברים נוראים בזה אשר אלולי דבריהם לא נוכל לומר כן, כדאיתא במדרש בריש הפרשה (ו, א) "ופניתי" אני לראות חכמה והוללות וסכלות כי מה האדם שיבא אחר המלך את אשר

דעת תורה

מכתב עוז מהו"כ עט"ר רבינו הגדול מרן ראש הישיבה שליט"א
בענין ההתיחסות לספר 'פשוטו של מקרא' שי"ל לאחרונה

Rabbi E. Schlesinger
45 St Kildas Road
London N.16 5BS
Fax: 020-8800-0279
Tel: 020-8802-6386

אליקים שלעזינגער
ר"מ ישיבה חרמה
ק"ק לנדון יצ"ו

כ"ד

לכבוד ידידי תלמידי הרה"ג ר' בצלאל וייס שליט"א.

הבאת לי קונטרס מחאה מרבנים חשובים נגד ספר אפקורסי שנתפשט בציבור ר"ל, ושם מאמרים חשובים וחרפים כדין תורה שצריכים לבער חיבור זה, מה שאתה מבקש ממני להצטרף למחאתם, אמנם ודאי הנני, אבל מה צריכים לידי כיהודה ועוד לקרא.

רשיי הקדוש הי כמלאך השם שנשלח מן השמים לגלות תורה שבכתב ושבע"פ אוניס לתוה"ק והוא הי מוסר נפשו לנדוד בכל ארצות אירופא לפרסם אמיתה של תורה וסודה על פי קבלת אמת, להקדים פירוש התורה ע"פ סוד לאמיתה וכבר ידוע שגדולי האפיקורסים לחמו נגד פי רשיי. ובפרט פירוש החומש, שרשב"ם כתב פירוש רשיי על הגמרא גם אני יכול לעשות אבל פירוש חומש לא אוכל לעשותו עכ"ל.

שמעתי בבדיסק שהי חכם קדמון שעשה פירוש על פי קבלה וכשרצה להדפיסו אמרו שהוא ארוך יותר מדי, וקיצר אותו ואמרו לו גם זה ארוך מדאי וסוף דבר נתברר שאותיות ספרו הם אותיות פירוש רשיי. גם אני זוכר שמרן הגר"י זצ"ל הקפיד מאד ללמוד פירוש רשיי לחומש ככתיבתו בלי שום הוספה או ביאור, וכן שמעתי מכמה גדולי ישראל, ואני שמעתי בסוד שמרן למד פירוש רשיי כל שבוע כפי יכלתו. וכן החזו"א זצ"ל הקפיד על המלמדים לדייק פי רשיי בחומש. אמרו לי שחיתה תקופה אצל אדמו"ר המהרי"ץ דושינסקיא זצ"ל שלמד עם התלמידים חומש רשיי לפני השיעור. בקיצור, פירוש רשיי על החומש הוא שורש אמונתנו.

לפני יותר ממאה שנה הי אפיקורס מפורסם שהדפיס פירוש על חומש בשם "ביאור" והי עם בקיאות גדול ונתפשט מאד בעם שבאשכנז עד שמצאו שהוא כולו אפיקורסות, שמו משה מנדלזון ועיקר הסיבה שרוב יהודי אשכנז שפירשו ונתקלקלו והלכו "שטודירען" הי מחמת השפעתו, סוף דבר בניו השתמדו וממנו שורש הציונות. ואני זוכר בימי ילדותי תלמידיו חזרו והדפיסו ספרו ומכרו בזול לבתים חרדים, כמובן שמחו על זה ורוב החרדים ביערוהו מביתם ויחידים שלא עשו כן אני יודע שבניחם התקלקלו.

וזה המחבר החדש עם ספרו לא המציא חדשות וצריכים לבער את "ביעורו" מבתי ישראל וכל בתי מדרשות, ופירוש רשיי זצ"ל שקדם לו וסתר האפיקורסות שלו יעמוד לנו לנצח.

13.7

אליקים שלעזינגער